

РАМКОВА УЧЕБНА ПРОГРАМА
ЗА ИЗГОТВЯНЕ НА ИНДИВИДУАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПРОГРАМИ
ЗА КУЛТУРНО-ОБРАЗОВАТЕЛНА ОБЛАСТ „ОБЩЕСТВЕНИ НАУКИ,
ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ И РЕЛИГИЯ”
ПО ЧОВЕКЪТ И ОБЩЕСТВОТО

за ученици с умствена изостаналост и с множество увреждания

I – VIII клас

I. Общо представяне на учебната програма

Учебната програма е предназначена за ученици със специални образователни потребности (СОП) – с умствена изостаналост (умерена, тежка и дълбока) и с множество увреждания – физически, сензорни, комуникативни и други нарушения, които в основата си се явяват причина за техните разнообразни педагогически нужди.

При тези деца могат да бъдат обособени някои общи закономерности:

- ниско езиково равнище и сериозни трудности във вербалното общуване;
- честа проява на стереотипно поведение;
- трудно изпълнение на инструкциите на учителя;
- трудно постигане на пълна самостоятелност.

Настоящата учебна програма е разработена на основата на прогресивно нарастващи знания, умения, отношения, насочени към разширяване на образователния, социалния и практическия опит на учениците. Тя отговаря на следните принципи:

- гъвкавост;
- динамичност;
- кохерентност;
- качество;
- партньорство между учител, ученик и родител;
- балансирано формиране на теоретични и практически полезни умения;
- реална връзка на обучението с обществения живот.

Учебното съдържание е разделено на две нива – I – IV клас и V – VIII клас.

Предвиденият учебен материал се надгражда на принципа на частичното разширяване и задълбочаване на познанията на учениците за природната и за обществената среда. Той продължава развитието на ценностното отношение към културно-историческото ни наследство и към българската природа.

Обучението в I – IV клас и в V – VIII клас е до 2 часа седмично.

Представената програма за I – IV клас отговаря на принципа за достъпност, пряко кореспондира със сетивно-познавателния опит на децата и е съобразена изцяло с трудностите в общуването, проблемите в поведението и с недостатъчната или липсващата самостоятелност на учениците, за които се разработва. За тази цел обемът от знания е малък и изцяло практически насочен. Знанията се характеризират с интегритет на данни от различни области на човешкото познание. Широко приложение в обучението намира принципът за нагледност. На тази база и на основата на различни практически дейности, като се спазва принципът от „по-простото към по-сложното” се работи за формиране на първоначални представи за обекти и явления от средата. Създават се предпоставки за формиране на някои основни групи умения и за възпитаване на положително отношение към околната среда.

Включените ядра на учебната програма са съобразени с учебното съдържание по предметите „Роден край”, „Човекът и обществото”, „История и цивилизация”, „География и икономика”. Информационните ядра, около които се развива съдържанието са:

- Аз и моят свят.
- Човекът и неговата среда.
- Национално и културно наследство.
- България – част от света.
- Източници на знания.

Заложените теми са разпределени в съответните модули и са съобразени по сложност с вида и степента на увреждането. Обръща се сериозно внимание на елементарното самообслужване, общуването /вербално и невербално/ и развитието на езика. За учениците, които покриват тези изисквания, предвидените теми изискват включването на нагледно-образно мислене, способността да се разбират и изразяват устни послания и да се формира социална и гражданска култура.

Учебната програма за V – VIII клас надгражда и обогатява представите за света, натрупани до IV клас, по две направления. Първото направление е пространственото – води логически последователно разбирането на света „от близкото и познатото към далечното и непознатото”. Така обучението започва с усвояване на знания за България, продължава към Балканите, Европа и останалия свят. Второто направление е времето. То включва усвояването на знания за миналото и за нашето съвремие.

Информационните ядра, около които се развива съдържанието са:

- Приносът на България в европейското и световно културно наследство.
- Човекът в историята.
- Войната и мира.
- Гражданин на света.
- Ориентиране сред природата.
- Земята като планета и нейният природен облик.

Около тези ядра е съсредоточено учебното съдържание с акцент върху мястото на България в региона и света.

Представената учебна програма за I – VIII клас създава предпоставки за формиране на някои основни групи умения у учениците:

- да придобият най-общи представи за нашата планета, природата и обществото;
- да описват, сравняват и обясняват географски процеси и явления;
- да наблюдават и се ориентират в природата;
- да формират модели на поведение в географското пространство;
- да четат историческа и географска карта;
- да събират информация;
- да разбират природното и културното наследство като национално и световно богатство;
- да разбират ролята на религията за културното многообразие;
- да разбират взаимодействието между различните култури;
- да разбират ролята на човешките права като основа на демократичното общество;
- да формират нравствено-естетически ценности за сътрудничество между хората за опазване на мира и природата.

Учебната програма е разработена в три модула във възходящ ред съобразно спецификата на различните степени на увреждане. Целта на това разпределение е предвидените теми да се доразвиват съобразно сложността на учебния материал и да отговарят на познавателните възможности на учениците.

II. Цели на обучението

Обучението има за цел да даде полезни знания и умения, особено практически насочени, осигуряващи възможности за пълноценен самостоятелен и независим живот на учениците със специални педагогически потребности и в същото време да обогати знанията за родината в географски, социален, исторически и културен аспект.

В съответствие с глобалната цел обучението има следните задачи:

1. Да формира първоначални представи за околната среда /обществена и природна/.
2. Да стимулира детската познавателна активност и интереси.
3. Да положи основите на формирането на познавателни, практически и комуникативни умения.
4. Да формира отговорно гражданско отношение към природното и културното наследство на България и опазването на околната среда.
5. Да изгради българско национално самосъзнание в неговите граждански измерения.
6. Да възпита учениците в толерантност към другите.

III. Очаквани резултати от обучението в I – IV клас

Ядра на учебното съдържание	Очаквани резултати на равнище учебна програма	Елементарни знания (представи) по теми	Умения, включително социални умения	Компетентности	Контекст и дейности учител
Ядро: <u>Аз и моят свят</u>	<p><u>МОДУЛ I</u></p> <p>Умения за самообслужване</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Придобива умения за обслужване на личните потребности</p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>- Аз се уча да общувам.</p> <p>- Който не яде, той голям не ще да порасте.</p> <p>- Раста здрав и силен- хигиена на тялото</p> <p>- Представям ви - това съм аз и моето семейство.</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Усвоява най-необходим речник от думи - вербално</p>	<p>- Свързва и намира еднакви изображения;</p> <p>- Общува с персонала посредством набор от фрази/жестове/ символи;</p> <p>- Изпълнява по рефлексорен път команди, свързани с изпълнение на елементарни всекидневни умения;</p> <p>- Познава и произнася</p>	<p>- слуша;</p> <p>- наблюдава;</p> <p>- ориентира се;</p> <p>- показва;</p> <p>- разпознава;</p> <p>- общува.</p>	<p>- стимулиране на общуване чрез имитация;</p> <p>- езиково обучение чрез комбиниране на знаци, символи и устна или писмена реч;</p> <p>- използване на драмата за активно въвличане на ученика в говорене и слушане;</p> <p>- използване на нагледни материали- табла, картини;</p> <p>- рисуване и</p>

		или невербално - жестове, символи /за храна, вода, тоалетна, обличане, събличане, миене/; - Знае собственото си име; - Знае имената на родителите си.	собственото си име и имената на родителите си, /ако няма реч общува невербално/.		оцветяване.
	<u>МОДУЛ 2</u> Ориентиране в социума <u>Очаквани резултати:</u> - Определя ролите и отговорностите на членовете на своето семейство и взаимоотношенията между тях. - Познава своя домашен адрес.	<u>ТЕМИ</u> - Представям ви моето семейство. - Елате ни на гости . - Аз празнувам своя рожден ден. - Помощници в кухнята. - На разходка по нашата улица. - Ти правиш ли така? - опазване чистотата на обществената среда.	- Познава ролята на всеки член от семейството и се включва активно в оказване на помощ при изпълнение на ежедневните задължения; - Умее да използва битови прибори и апарати; - Проявява предпазливост по отношение на	- ориентира се; - наблюдава; - разграничава; идентифицира; - общува; - спазва правилата за движение по улиците; - пази чистота на обществени места.	- използване на нагледни материали /табла, етикети, брошури/; - стимулира към използване на симулативни игри; - задава въпроси и стимулира към разказване на преживявания, споделяне на опит по темата; - рисуване и

		<p><u>Очаквани резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Има формирани представи за дом и семейство; - Знае кои празници са лични; - Знае как се празнува рожден ден; - Разбира значението на домакинския труд и се включва да помага, като използва различни електродомакински уреди; - Познава най-важните хранителни подправки - сол, пипер, олио, оцет и др. и ги различава от препаратите за 	<ul style="list-style-type: none"> битови препарати за почистване и ги отличава от хранителните подправки; - Разпознава знаците за отровно, леснозапалимо, взривоопасно, чупливо, остри предмети на етикетите; - Познава по-важни обекти на своята улица и ги използва като ориентир, за да се прибере у дома си; - Познава правилата за безопасно движение по улицата и различава някои пътни знаци; 	<ul style="list-style-type: none"> оцветяване; - практически занятия.
--	--	---	---	---

		<p>почистване;</p> <p>- Познава символите за опасност по етикетите;</p> <p>- Знае по-характерни обекти на своята улица и изброява правилата за безопасно движение;</p> <p>- Познава основни символи и ги използва при необходимост /пешеходна пътека, светофар, спирка и др./;</p> <p>- Знае какви са изискванията за опазване на чистотата на обществени места.</p>	<p>- Познава правилата за опазване на чистотата по улицата.</p>		
	<u>МОДУЛ 3</u>	<u>ТЕМИ</u>	- Показва на	- ориентира се;	- беседа;

	<p>Родно селище</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>-Описва родното си селище и неговите забележителности, както и превозните средства, с които се стига до него.</p>	<p>- Заповядайте на гости в моя град/село.</p> <p>- Превозни средства, с които пътувам до там.</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Знае местоположението на своето селище;</p> <p>- Знае по-важни исторически и географски обекти в него;</p> <p>- Познава видове превозни средства и тези, с които се достига до родното селище.</p>	<p>географската карта</p> <p>своето родно селище;</p> <p>- Разказва с помощ за неговите природни и културни забележителности;</p> <p>- Описва превозните средства, с които се стига до родното селище;</p> <p>- Описва и други видове превозни средства.</p>	<p>- наблюдава;</p> <p>- общува;</p> <p>- назовава;</p> <p>- разпознава;</p> <p>- разграничава;</p>	<p>- използва аудио-визуални средства;</p> <p>- използва нагледни материали-табла, картини;</p> <p>- използва географска карта;</p> <p>- организира посещение на по-важни исторически, географски и културни обекти в родното селище;</p> <p>- организира посещение в етнографски, исторически и др. музеи.</p>
<p>Ядро:</p> <p><u>Човекът и неговата среда</u></p>	<p><u>МОДУЛ 1</u></p> <p>Околна среда</p> <p><u>Очаквани</u></p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>- Оpozнаване и ориентиране в</p>	<p>- Умее да получава информация от околната среда и да</p>	<p>- ориентира се;</p> <p>- наблюдава;</p> <p>- изгражда чувство</p>	<p>- рисуване;</p> <p>- оцветяване;</p> <p>- използване на</p>

	<p>резултати:</p> <p>-Ориентира се адекватно в средата и може да се справя при необходимост с опасностите в нея.</p>	<p>класната стая и училището.</p> <p>- Символите по които се ориентирам.</p> <p>- Това е моят домашен адрес.</p> <p>- Превозни средства, с които мога да се прибера у дома.</p> <p>- Заедно пазаруваме с мама.</p> <p>- Моите домашни любимци.</p> <p>- Опасностите, които ме заобикалят навън.</p> <p>- Правила за поведение по време на игри и справяне с конфликти.</p> <p>Очаквани резултати:</p>	<p>я предава;</p> <p>- Изгражда правила за безопасно движение по улицата;</p> <p>- Познава сухопътните превозни средства и с помощ може да пътува с тях;</p> <p>- Знае как да постъпва и към кого да се обръща при нужда в опасни за живота и здравето ситуации /бедствия, аварии, инциденти/;</p> <p>- Изгражда начални умения за справяне в критични ситуации и конфликти.</p>	<p>на увереност и умение за общуване;</p> <p>- реагира адекватно в критични ситуации;</p> <p>- има умение за грижа към домашни любимци;</p> <p>- има умение за опазване на себе си и здравето на другите.</p>	<p>ролеви и дидактични игри;</p> <p>- предлага за разглеждане брошури от хранителни магазини и обяснява по-важни неща;</p> <p>-организира практически занимания;</p> <p>- използва аудио-визуални средства за гледане на филм за природни бедствия, аварии и катастрофи;</p> <p>- пуска сигналите на Гражданска защита за бедствия, аварии и катастрофи;</p> <p>- съвместно с родителите обучава</p>
--	---	--	--	---	--

		<p>- Познава предметите, които го заобикалят в класната стая и се ориентира;</p> <p>- Познава най-важните символи /за лекарски кабинет, тоалетна, зъболекарски кабинет, инвалидни колички/ и по тях се ориентира в училищната сграда;</p> <p>- Знае името на своята улица и адреса си /реагира адекватно при произнасянето им, посочва символи за ориентиране относно името и адреса, поставя</p>			<p>децата да се справят в градска среда.</p>
--	--	---	--	--	--

		<p>знак/;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае за какво служат превозните средства и как се пътува безопасно с тях; - Знае откъде се пазаруват хранителни продукти; - Познава домашните животни и знае от какви грижи имат нужда; - Знае, че огънят и водата могат да бъдат опасни; - Знае, че лекарства се приемат само по предписание на лекаря; - Знае как да предпази себе си и			
--	--	---	--	--	--

		<p>какво да направи при земетресение, пожар или природни бедствия;</p> <p>- Знае как да се държи с околните.</p>			
	<p><u>МОДУЛ 2</u></p> <p>Връзка между особеностите на средата и трудовата дейност на хората</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>-Прави връзка между природните дадености на родното място и трудовата дейност на хората.</p> <p>-Има изградено адекватно поведение в обществената среда.</p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>- Значение на природните дадености за живота и труда на хората.</p> <p>- Защо хората се трудят?</p> <p>- Професиите на моите родители.</p> <p>- Аз пазарувам в хранителен магазин.</p> <p>- С какво са полезни селскостопанските животни?</p> <p>- Поддържане на чистота и красота в обществената среда.</p>	<p>- Може да отгледа сам стайно растение, като отчита особеностите на околната среда;</p> <p>- Ориентира се самостоятелно в магазин за хранителни стоки;</p> <p>- Може да направи списък за пазаруване на хранителни продукти, като залепи картинки или напише думи;</p> <p>Използва списъка при пазаруване в</p>	<p>- ориентира се;</p> <p>- наблюдава;</p> <p>- общува;</p> <p>- прилага наученото в практиката:</p> <p>-пазарува,</p> <p>- отглежда растение,</p> <p>- грижи се за околната среда.</p>	<p>- рисуване;</p> <p>- оцветяване;</p> <p>- използване на ролеви и дидактични игри;</p> <p>- използване на нагледни средства, свързани с видове професии, селскостопански животни;</p> <p>- организира посещение на лекарски и зъболекарски кабинет, пожарна и полиция;</p>

		<p><u>Очаквани резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае значението на водата, слънцето и почвите за живота и труда на хората; - Познава някои видове труд /на полицая, пожарникаря, лекаря, зъболекаря, магазинера/; - Познава професиите на своите родители; - Разбира ползата от селскостопанските животни, знае какви грижи изискват и какви продукти се получават от тях; - Знае как се подреждат стоките в 	<p>магазина;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Може да направи разлика между необходими продукти и излишни /такива, които осигуряват „охолство”, но не са непременно важни/; - Спазва правилата за опазване на обществената среда и се грижи за нейната чистота и красота. 		<ul style="list-style-type: none"> - организира посещение на селскостопански двор; - провежда практически дейности, свързани с почистване на обществено място; - организира посещение на културни забележителности и природни обекти от родното селище.
--	--	---	---	--	--

		<p>хранителния магазин;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае за какво служат кошниците и количките в магазина и къде се заплаща за стоката; - Знае кои стоки се теглят и кои не; - Знае какво означават символите над щандовете; - Знае защо хората пазаруват; - Прави разлика между потребност и удобство; - Знае основни правила за опазване на средата. 			
	<p><u>МОДУЛ 3</u> Зависимост между човека и</p>	<p><u>ТЕМИ</u> - Парите като възнаграждение за</p>	<p>- Назовава дейности на хората, които водят до нарушаване</p>	<p>- ориентира се; - наблюдава; - общува;</p>	<p>- рисуване; - оцветяване; - използване на</p>

	<p>обществената среда</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>-Посочва връзка между особеностите на средата и труда на хората.</p>	<p>човешкия труд.</p> <p>- Какво да облека?</p> <p>- Раста здрав и силен.</p> <p>- Оказване на първа помощ при леки травми - порязване и навяхване.</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Знае, че парите се получават като възнаграждение за положения труд;</p> <p>- Знае кое е подходящото облекло през различните сезони;</p> <p>- Изброява основни хигиенни правила;</p> <p>- Познава някои методи за оказване на първа помощ при</p>	<p>на равновесието в околната среда;</p> <p>-Дава примери за неща, които хората могат да купят с пари и неща, които не могат да се купят с пари;</p> <p>- Формулира и спазва елементарни хигиенни правила за здраво тяло - храна дрехи, спорт, сън;</p> <p>- Оказва първа помощ при нужда.</p>	<p>- използва паричните знаци като платежно средство;</p> <p>- прави промивка и превръзка с бинт на прорезна рана;</p> <p>-пристяга с бинт, навехнато място;</p> <p>- подбира правилно гардероба си по зададени условия.</p>	<p>ролеви и дидактични игри;</p> <p>- използване на нагледни материали /табла, картини/;</p> <p>- използване на симулативни игри за оказване на първа помощ;</p> <p>- указания за съставяне на здравословно меню;</p> <p>- използване на аудио-видео техника за гледане на филми за последиците от човешката намеса в природата;</p> <p>- провежда практически занятия.</p>
--	--	--	--	--	---

		леки травми.			
Ядро: <u>Национално и културно наследство</u>	<u>МОДУЛ 1</u> Национални символи <u>Очаквани резултати:</u> - Познава името на страната, в която живее и разпознава нейните символи.	<u>ТЕМИ</u> - Обичам те, моя Българийо! - Знамето и химна на моята родина. <u>Очаквани резултати:</u> - Знае името на РБългария; - Знае кои са цветовете на българското знаме и коя песен е химн на РБългария.	- Произнася името на РБългария /при липса на реч показва невербално с картички или жестове/; - Посочва българското знаме; - Пее /дава знак/ българския химн.	- ориентира се; - наблюдава; - общува; - изпълнява химна.	- оцветяване; - използване на аудиотехника за слушане на химна.
	<u>МОДУЛ 2</u> Официални и битови празници в Република България <u>Очаквани резултати:</u> -Разпознава и	<u>ТЕМИ</u> - Официални празници- 3 март, 24 май - Битови празници и обичаи- Коледа, Лазаруване,	- Описва събитията и личностите, които са свързани с празниците; - Познава и спазва обичаите и традициите свързани	- ориентира се; - разграничава; - общува; - наблюдава.	- беседа; - използва аудио техника за пускане на песни, свързани с празниците; - оцветяване; - организира

	<p>определя във времето официалните и битовите празници на Република България и обичаите, свързани с тях.</p>	<p>Великден, Кукери. <u>Очаквани резултати:</u> - Знае кои празници са битови и кои официални и ги назовава; - Знае традициите при честването на тези празници.</p>	<p>с тях; - Изработва кукерска маска; - Разказва преживявания по темата.</p>		<p>посещение на етнографски музей; - използва ролеви игри</p>
	<p><u>МОДУЛ 3</u> Национални герои <u>Очаквани резултати:</u> - Свързва събития от националната ни история с определени личности.</p>	<p><u>ТЕМИ</u> - Кой създаде нашите букви? - Борци за национално освобождение - Васил Левски, Христо Ботев. <u>Очаквани резултати:</u> - Знае по-важни моменти от живота и дейността на</p>	<p>- Рецитира стихове, посветени на героите; - Разказва предания, легенди, исторически факти, свързани с тях.</p>	<p>- ориентира се; - рецитира; - общува; - наблюдава; - разграничава.</p>	<p>- беседа; - използва аудио-видео техника; - използва нагледни материали /табла и албуми/; - оцветяване; - организира учебна екскурзия до родното място на Васил Левски и Христо Ботев.</p>

		Кирил и Методий, Васил Левски и Христо Ботев.			
Ядро: <u>България - част от света</u>	<u>МОДУЛ 1</u> Столицата на Република България <u>Очаквани резултати:</u> - Познава столицата на Република България и я назовава.	<u>ТЕМА</u> - София-нашата столица. <u>Очаквани резултати:</u> - Знае, коя е столицата на България и я назовава; - Знае по-важните институции в столицата.	- Произнася /показва/ столицата на Република България; Произнася /показва/ по-важни институции в столицата; - Изработва албумче със снимки от столицата.	- ориентира се; - наблюдава; - общува; - разпознава снимки.	- беседа; - използва нагледни материали /табла, албуми с изгледи от София; - използва аудио-видео техника за гледане филм за нашата столица; - организира екскурзия до/в град София.
	<u>МОДУЛ 2</u> Република България и нейното място на Балканите <u>Очаквани резултати:</u> -Определя границите на	<u>ТЕМА</u> - Географско положение и граници на Република България. - Стопанско значение на река Дунав и Черно море.	- Показва Република България и нейните граници на географската карта; - Казва имената на съседните ни държави; - Описва за какво се	- ориентира се; - разпознава; - наблюдава; - общува; - работи с географска карта.	- беседа; - използва географска карта; - оцветяване; - използва аудио-видео техника за гледане на филми за стопанското

	<p>България и държавите, с които граничи.</p>	<p><u>Очаквани резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае кои са границите на Република България и назовава имената на съседните държави; - Знае какво е стопанското значение на река Дунав и Черно море. 	<p>използват водите на река Дунав и Черно море.</p>		<p>значение на река Дунав и Черно море.</p>
	<p><u>МОДУЛ 3</u></p> <p>Република България</p> <ul style="list-style-type: none"> - част от Европа и света <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Определя мястото на България в Европа; - Посочва примери за връзките на 	<p><u>ТЕМИ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Значение на географското положение на България за връзките ѝ с Европа. - Българските творци и положителният образ на България по света. 	<ul style="list-style-type: none"> - Показва на географската карта мястото на България в Европа; - Посочва портрети на световно известни творци и разказва за някои от тях; - Обяснява с помощта на значението на 	<ul style="list-style-type: none"> - разпознава; - наименува; - ориентира се; - наблюдава; - общува. 	<ul style="list-style-type: none"> - беседа; - работа с географска карта; - използва аудио-визуална техника за гледане на филми за наши творци и изявите им по света; - показва техни портрети; - използва нагледни

	България и Европа в различни области на живота.	<p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Разбира важността на кръстопътното положение на България за развитието на туризма, търговията и културните взаимоотношения;</p> <p>- Познава имената и областите на изява на известни наши творци.</p>	кръстопътното положение на страната ни за развитието на туризма, търговията и културните взаимоотношения.		материали за наши по-известни курорти; - организира посещение на магазин и наблюдение на стоките - вносни и български.
Ядро: <u>Източници на знания</u>	<p><u>МОДУЛ 1</u></p> <p>Географска карта</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Разпознава географската карта от други видове карти.</p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>- Географска карта-предназначение.</p> <p>- Символи на географската карта.</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Знае предназначението на</p>	- Разпознава географската карта от други видове карти; - Посочва основните цветове по нея-назовава ги и обяснява предназначението	- разпознава; - разграничава; - ориентира се; - наблюдава; - общува.	- беседа; - оцветяване; - използва нагледни материали, за да демонстрира земни форми; - организира наблюдение сред природата.

		географската карта; - Познава цветовете по нея и тяхното значение.	им.		
	<p><u>МОДУЛ 2</u></p> <p>Географска карта на Република България</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Получава самостоятелно информация от географската карта.</p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>- Ориентиране по картата на Република България.</p> <p>- По-важни природни области на Република България.</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Знае по-важните географски области в България;</p> <p>-Знае къде се намира столицата на България и родното селище.</p>	<p>- Показва четирите посоки на географската карта;</p> <p>- Посочва по-важните географски области в страната/река Дунав и Дунавска равнина, Стара планина, Подбалкански полета, Горнотракийска низина, Рило-Родопски масив, Черноморско крайбрежие/;</p> <p>Показва столицата и родното си селище, както и природните</p>	<p>- ориентира се;</p> <p>- наблюдава;</p> <p>- разграничава;</p> <p>- общува.</p>	<p>- беседа;</p> <p>- оцветяване;</p> <p>- използва нагледни материали /картини с пейзажи от природогеографските области;</p> <p>- използва аудио-визуална техника за гледане на филми за природогеографски области на Република България;</p> <p>- използва географска карта;</p> <p>- дава указания за изработване на табло за избрана природогеографска</p>

			забележителности около родното селище.		област.
	<p><u>МОДУЛ 3</u> Други източници на знания</p> <p><u>Очаквани резултати:</u> -Разграничава материални от писмени източници на знания.</p>	<p><u>ТЕМИ</u> - Материални източници на информация. - Писмени източници на информация. <u>Очаквани резултати:</u> - Познава източниците на информация и къде могат да бъдат открити.</p>	<p>- Познава и разграничава материални и писмени източници на информация; - Може правилно да ги групира според източника на съхранение; - Разграничава, свързва и отбелязва със знак източника на информация и мястото на съхранение.</p>	<p>- събира и обработва информация; - ориентира се; - наблюдава; - общува; - разграничава.</p>	<p>- беседа; - оцветяване; - използва дидактични игри; - организира посещение на музей, библиотека, архив.</p>

IV. Очаквани резултати от обучението в V – VIII клас

Ядра на учебното съдържание	Очаквани резултати на равнище учебна програма	Елементарни знания (представи) по теми	Умения, включително социални умения	Компетентности	Контекст и дейности учител
-----------------------------	---	--	-------------------------------------	----------------	-----------------------------------

Ядро: <u>Ориентира не сред природата</u>	<p><u>МОДУЛ 1</u></p> <p>Основни посоки</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Познава основните посоки.</p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>- Ляво-дясно.</p> <p>- Гор-долу.</p> <p>- Изток-запад.</p> <p>- Север-юг.</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Познава основните посоки и ги разграничава.</p>	- Заема правилна позиция при изпълнение на команда.	- ориентира се; - наблюдава; - общува.	- беседа; - оцветяване; - ролеви игри.
	<p><u>МОДУЛ 2</u></p> <p>Основни и междинни посоки на географската карта</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>- Определяне основните и междинни посоки по географската карта.</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Знае кои са основните и</p>	- Ориентира се по географската карта за определяне основните и междинни посоки.	- ориентира се; - наблюдава; - общува.	- беседа; - оцветяване; - ролеви игри.

	- Ориентира се по географската карта за основните посоки.	междинните посоки. - Знае как да ги открие на географската карта.			
	<u>МОДУЛ 3</u> Ориентиране сред природата <u>Очаквани резултати:</u> -Има изградено умение да се ориентира поне по два признака в природата.	<u>ТЕМИ</u> - Ориентиране по местни признаци: - слънце - мъх на дърветата - клони на дърветата - Ориентиране с компас. <u>Очаквани резултати:</u> - Знае да използва компас и да се ориентира по него - Знае най-характерното за ориентиране по местни признаци	- Ориентира се с помощ в критична ситуация поне по два от изучените начини.	- ориентира се; - наблюдава; - общува;	- Беседа; - оцветяване; - ролеви игри; - организира наблюдение сред природата.
<u>Ядро:</u> <u>Земята като планета и нейният природен облик</u>	<u>МОДУЛ 1</u> Изображения на Земята <u>Очаквани резултати:</u> - Познава изображението на	<u>ТЕМИ</u> - Глобусът и картата - умалено изображение на Земята. - Основни символи на географската карта: - цветове	- Различава изображението на планетата Земя върху глобус и карта; - Ориентира се и посочва с помощ различни форми на	- ориентира се; - наблюдава; - разграничава; - разпознава; - общува; - работи с географска	- беседа; - оцветяване; - подпомага извличането на информация от нагледни материали;

	<p>планетата Земя.</p>	<p>- форми (планини, равнини, реки и морета).</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Познава формата на планетата Земя;</p> <p>- Познава цветовете, които се използват върху географската карта и ги съотнася правилно към земните форми;</p> <p>- Познава символите, които се използват – за граници, за населени места.</p>	<p>земната повърхност;</p> <p>- Открива с помощ по-големи селища в България.</p>	<p>карта.</p>	<p>- използва аудио-визуална техника.</p>
	<p><u>МОДУЛ 2</u></p> <p>Природни зони</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Знае характерните особености на природните зони на Земята.</p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>- Континенти.</p> <p>- Океани.</p> <p>- Природни зони на Земята:</p> <ul style="list-style-type: none"> • гореща зона • умерена зона • студена зона <p>- Природогеографски области в България:</p>	<p>- Посочва на географската карта континентите и океаните на Земята;</p> <p>- Посочва природо-географските зони на Земята по географската карта;</p> <p>- Разказва за</p>	<p>- ориентира се;</p> <p>- наблюдава;</p> <p>- разграничава;</p> <p>- разпознава;</p> <p>- общува;</p> <p>- работи с географска карта.</p>	<p>- беседа;</p> <p>- оцветяване;</p> <p>- подпомага извличането на информация от нагледни материали;</p> <p>- използва аудио-визуална техника.</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Северна България /река Дунав и дунавско крайбрежие, Дунавска равнина, Стара планина/ • Южна България • Задбалкански котловини (Софийско поле, Средногорие) • Горнотракийска низина, Полетата по река Тунджа, • Странджа, Рила, Пирин и Родопите, • Полета по река Струма, долината на река Места • Българско черноморско крайбрежие <p>- Натура 2000 – защитени територии в географските области на България.</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Познава и изброява</p>	<p>климата, растенията и животните в тях;</p> <p>- Показва на географската карта природните области на България;</p> <p>- С помощ разказва за условията на живот в тези области;</p> <p>- Свързва изображения на растения и животни със съответстващата им природна зона.</p>		
--	--	--	---	--	--

		<p>континентите и океаните на Земята;</p> <p>- Знае какъв е климатът, растителността и какви животни живеят в различните природни зони на Земята;</p> <p>- Знае по-важните природогеографски области на България;</p> <p>- Знае най-характерното за климата, природата, животните и хората в тези райони.</p>			
	<p><u>МОДУЛ 3</u></p> <p>Земята - планета от слънчевата система</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Обяснява някои природни явления със строежа на Земята.</p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>- Земята - планета от Слънчевата система.</p> <p>- Слънцето като основен източник на светлина и топлина.</p> <p>- Строеж на Земята.</p> <p>- Паралели и меридиани.</p> <p>- Движения на Земята.</p>	<p>- Познава и различава звезди, планети и луни;</p> <p>- Намира мястото на Земята в слънчевата система;</p> <p>- Обяснява по схема основните части на Земята;</p>	<p>- ориентира се;</p> <p>- разграничава;</p> <p>- наблюдава;</p> <p>- общува;</p> <p>- справя се в критична ситуация.</p>	<p>- беседа;</p> <p>- оцветяване;</p> <p>- работа с географска карта;</p> <p>- използва ИКТ;</p> <p>- Подпомага използването на нагледни материали за</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - Приливи и отливи. - Земетресения. - Вулкани. <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае, че Земята е част от система, наречена „слънчева”, която включва Слънце /звезда/, планети и много луни; - Знае, че Земята е третата планета от Слънчевата система; - Знае с какво нашата планета е уникална; - Знае основните части на Земята - ядро, мантия и земна кора; - Знае, че Земята се върти около Слънцето за 1 година и около оста си за 24 часа; - Знае, че привличането между Земята и Луната и движенията на Земята са 	<ul style="list-style-type: none"> - Обяснява смяната на деня и нощта и на сезоните с движенията на Земята; - Описва промените, които настъпват в наблюдаваната форма на Луната в продължение на един месец; - Разказва с помощ за земетресенията и вулканите; - Има знания как да предпази себе си и какво да направи при земетресение. 	<p>извличане на информация по темите.</p>
--	--	--	--	---

		<p>причина за приливите и отливите;</p> <p>- Знае какво представлява изригването на вулкан и какво е земетресението.</p>			
<p>Ядро:</p> <p><u>Приносът на България в европейското и световно културно наследство</u></p>	<p><u>МОДУЛ 1</u></p> <p>Република България - нашата родина</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Различава Република България от другите държави по определени признаци</p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>- Нашата родина и родното ни място.</p> <p>- Знаме, химн и герб на Република България.</p> <p>- София - нашата столица.</p> <p>- Граници на Република България.</p> <p>- Обичам те, мое мило Отечество!</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Познава името на своята родина;</p> <p>- Прави разлика между родина и родно място;</p> <p>- Познава символите на България като отличителни знаци и ги изброява;</p>	<p>- Произнася /показва/ името на Република България;</p> <p>- Произнася /показва/ името на столицата на Република България;</p> <p>- Произнася /показва/ названията на по-важни институции в столицата;</p> <p>- Изработва албум със снимки от столицата и Република България;</p> <p>- Разпознава и</p>	<p>- ориентира се;</p> <p>- наблюдава;</p> <p>- назовава;</p> <p>- разпознава;</p> <p>- разграничава;</p> <p>- отбелязва със знак;</p> <p>- общува.</p>	<p>- беседа;</p> <p>- използва нагледни материали /табла, албуми с изгледи от София и страната;</p> <p>- използва аудио-видео техника за гледане на филм за нашата столица и Родината;</p> <p>- организира екскурзия до град София;</p> <p>- използва географска карта;</p> <p>- използва дидактични игри;</p> <p>- практическа</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - Знае коя е столицата на България и я назовава; - Знае по-важните институции в столицата; - С помощ разказва за /показва/ природните забележителности на родината; - Посочва границите на Република България. 	<p>оцветява знамето и герба;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Пее /повтаря/ химна. 		<p>дейност -</p> <ul style="list-style-type: none"> изработване на табла, албуми; - оцветяване.
	<p><u>МОДУЛ 2</u></p> <p>Наследството на древните цивилизации в днешна България</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Посочва къде по българските земи има останки от древните цивилизации. 	<p><u>ТЕМИ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Историческа и географска карта - прилики и разлики. - Материални и писмени източници на информация. - Поява на първите хора. - Животът на първите хора. - Първите хора по българските земи. - Траките - най-старото население на българските земи. - Легендата за Орфей. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ползва с помощ историческа и географска карта; - Разказва с помощ /показва картинки/ за появата на първите хора на Земята; - Посочва места в Африка, където археолозите са открили доказателства за произхода на 	<ul style="list-style-type: none"> - ориентира се; - разпознава; - наблюдава; - общува; - работи с географска и историческа карта; - открива и свързва еднакви предмети. 	<ul style="list-style-type: none"> - беседа; - използва географска и историческа карта; - оцветяване; - използва аудио- видео техника за гледане на филми по темите; - организира посещение на музей, библиотека, архив;

		<p>- Поява на славяните на Балканския полуостров, начин на живот.</p> <p>- Победа на прабългарите над Византия, образуване на Българската държава.</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Познава и различава историческа от географска карта;</p> <p>- Познава и различава материални от писмени източници на информация;</p> <p>- Знае как са се появили първите хора според историята и според Библията;</p> <p>- Знае какъв начин на живот са живеели първите хора;</p> <p>- Знае пещери в България, в които са намерени останки от първите хора;</p> <p>- Има знания за бита,</p>	<p>съвременните човешки същества;</p> <p>- Разказва с помощ /показва с картинки/ как са живеели първите хора - използване на инструменти и огън, оръжия за лов;</p> <p>- Рисува с помощ /оцветява/ картинки на изучавана тема /напр. „Аз си представям първите хора така”/;</p> <p>- Ориентира се с помощ по историческата и географската карта за местата, където са открити находки от този период в България</p>		<p>- подпомага получаването на информация от нагледни материали /табла, картини/;</p> <p>- организира посещение на тракийска гробница или музей с артефакти от изучаваните периоди.</p>
--	--	---	---	--	---

		<p>вярванията, обичаите и културата на траки, славяни и прабългари и наследството останало от тях;</p> <p>- Разбира културното ни наследство като национално и световно богатство;</p> <p>- Разбира държавността и я различава от племенната организация на живот;</p> <p>- Знае името на хана и годината на създаване на българската държава, както и първата българска столица.</p>	<p>/Варненският некропол, Деветашката и други пещери/;</p> <p>- Разпознава и свързва вярванията и ритуалите на траките с Казанлъшката и други тракийски гробници, съкровища и артефакти от този период;</p> <p>- Умее да различи по външните белези славяни и прабългари /цвят на кожата, косата, очите/.</p>		
	<p><u>МОДУЛ 3</u> Република България - част от Европа и света</p> <p><u>Очаквани</u></p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>- Отражение на географското положение на България за връзките ѝ с Европа и света.</p> <p>- Българска средновековна</p>	<p>-Показва на географската карта мястото на България в Европа;</p> <p>- Обяснява с помощ</p>	<p>- разпознава;</p> <p>- наименоува;</p> <p>- ориентира се;</p> <p>- наблюдава;</p> <p>- общува;</p>	<p>- беседа;</p> <p>- рисуване;</p> <p>- работа с географска и историческа карта;</p>

	<p>резултати:</p> <p>- Разбира културното ни наследство като национално и световно богатство.</p>	<p>култура - взаимодействия, постижения, приноси:</p> <p>- Братята Кирил и Методий и създаване на славянската азбука.</p> <p>- Учениците на Кирил и Методий в България.</p> <p>- Цар Симеон - „Златен век на българската книжнина и култура”.</p> <p>- Цар Иван Асен II - величието на Търновград.</p> <p>- Цар Иван Александър - втори златен век на българската книжнина и култура.</p> <p>- Културни постижения през Възраждането.</p> <p>- Българските творци по света през 19-20 век.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p>- Разбира важността на географското положение на</p>	<p>значението на географското положение на страната ни за развитието на туризма, търговията, културните и човешки взаимоотношения;</p> <p>- Разбира, че българите и славяните имат общ корен;</p> <p>- Разпознава образите на братята Кирил и Методий;</p> <p>- Разпознава исторически артефакти от столиците на Първо и Второ българско царство;</p> <p>- Познава творбите</p>	<p>- търси информация в Интернет;</p> <p>- открива и свързва еднакви предмети.</p>	<p>- дидактични игри;</p> <p>- организира посещение на някоя от българските столици или музей с артефакти от изучаваните периоди;</p> <p>- подпомага получаването на информация от произведения на изкуството;</p> <p>- подпомага работата с компютър и търсенето на необходимата информация.</p>
--	--	--	---	--	---

		<p>България за развитието на туризма, търговията, културните взаимоотношения;</p> <p>- Знае какъв е приносът на посочените исторически личности за културното наследство на съвременна България;</p> <p>- Познава творбите на световноизвестни наши творци;</p> <p>- Посочва примери за връзките на България и Европа в различни области на живота.</p>	<p>на наши автори в областта на литературата, музиката, изобразителното изкуство и театъра;</p> <p>- Посочва портрети на световно известни български творци и разказва за някои от тях.</p>		
<p>Ядро:</p> <p><u>Човекът в историята</u></p>	<p><u>МОДУЛ 1</u></p> <p>Величието на човек е в делата му</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Познава имената на исторически</p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>- Основи на вярата - християнство и ислям /живота и учението на Исус Христос, Библията - основен източник на християнската вяра/ и /живота и учението</p>	<p>- Познава значението на кръста, молитвата, свещта за християнина;</p> <p>-Знае основни правила за поведение в християнския храм;</p>	<p>- наблюдава;</p> <p>- показва;</p> <p>- назовава;</p> <p>- разграничава;</p> <p>- общува;</p> <p>- ориентира се;</p> <p>- открива и</p>	<p>- беседа;</p> <p>- оцветяване;</p> <p>- използва аудио-визуална техника;</p> <p>- подпомага получаването на информация от</p>

	<p>личности, оставили трайна следа в българската история.</p>	<p>на Мохамед, Корана - основен източник на ислямската вяра.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Манастири и светци - Рилски манастир и Свети Иван Рилски. - Хайдути - народни закрилници. - 19 февруари - обесването на Васил Левски. - 2 юни - Ден на Ботев и загиналите за свободата на България. - Патронът на нашето училище. <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае основни моменти от възникването на християнството и исляма; - Познава общото между Библията и Корана /по външни белези, визуални опори и добродетели/; 	<ul style="list-style-type: none"> -Изброява десетте божии заповеди /лепи картинки с добродетели/; - Изброява имената на по-известни хайдути; - Разпознава портретите на изучаваните исторически личности; - С помощта използва истории от живота и подвизите на избраните герои и свързва с картинките личните им качества /честност, отговорност, смелост, приятелство и т. н./. 	<p>свързва еднакви предмети.</p>	<p>произведения на изкуството;</p> <ul style="list-style-type: none"> - използва литературни източници; - организира посещението в християнски храм.
--	---	--	--	----------------------------------	--

		<ul style="list-style-type: none"> - Познава символите на християнската вяра; - Има познания за някои български манастири и светци; - Знае с какво хайдутите и други изучавани исторически личности са останали в историята; - Знае името на патрона на училището; - Познава делото му. 			
	<p><u>МОДУЛ 2</u></p> <p>Ролята на българския владетел в Средновековното българско общество</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Разбира изграждането на българската държава като процес на 	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>Българският владетел - обединител, смел пълководец, законодател, дипломат:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хан Крум - Княз Борис - Цар Симеон - Цар Калоян - Цар Иван Асен II <p><u>Очаквани резултати:</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Дава примери с помощ за приноса на българските владетели за разширяването и укрепването на българската държава; - Посочва с помощ примери, които говорят за величието на България в 	<ul style="list-style-type: none"> - ориентира се; - наблюдава; - общува; - търси информация в Интернет; - сравнява; - разпознава; - назовава. 	<ul style="list-style-type: none"> - беседа; - използване на визуална техника; - рисуване; - дидактични игри; - подпомага извличането на историческа информация от произведение на изкуството;

	<p>постигане на единство чрез общи държавни граници, общи закони, християнска религия, славянска писменост и книжовност.</p>	<p>Разбира величието на делото на княз Борис като процес на обединение на славяни и прабългари; - Познава по-важни моменти и събития от живота на някои български владетели и трайните следи, които са оставили в съвременната ни история.</p>	<p>Средновековието и нареждането ѝ сред големите европейски държави.</p>		<p>- работа с географска и историческа карта</p>
	<p><u>МОДУЛ 3</u> Величието на българските Възрожденци <u>Очаквани резултати:</u> - Познава идеите за подем в културно-историческото развитие на българския етнос и ги свързва с определени личности.</p>	<p><u>ТЕМИ</u> - Паисий Хилендарски - зов за пробуждане. - Петър Берон, Васил Априлов - преход от килийни към светски училища. - Неофит Бозвели и Иларион Макариополски - независима българска църква. - Георги Сава Раковски и българската революция. <u>Очаквани резултати:</u></p>	<p>- Разпознава портретите на посочените личности; - С помощ разказва за извършеното от тях.</p>	<p>- ориентира се; - наблюдава; - разграничава; - открива и свързва еднакви предмети; - общува.</p>	<p>- беседа; - използва аудио-визуална техника; - оцветяване; - дидактични игри; - подпомага извличане на историческа информация от произведение на изкуството; - използва литературни</p>

		- Знае кои са посочените личности и с какво имената им са останали в историята.			източници.
Ядро: <u>Войната и мира</u>	<u>МОДУЛ 1</u> Културно своеобразие на различните етнорелигиозни общности в България <u>Очаквани резултати</u> -Разбира значението на толерантността за съжителството между хората.	<u>ТЕМИ</u> - Ние сме различни, ние сме еднакви. - Децата на света. <u>Очаквани резултати</u> - Разграничава с помощ понятията мир и война; - Открива с помощ разликите и приликите между децата от различни раси и етноси; - Знае, че за да има мир е нужна толерантност.	- Разглежда снимки на деца от различни раси и ги групира; - С помощ открива приликите и разликите; - Има знания за бита и културата на различни български етноси; - Има знания за техни празници и обичаи - Разбира съжителството между различните етнически групи като ценност; -Рисува с помощ картини, свързани с	- наблюдава; - показва; - назовава; - разграничава; - общува; - ориентира се.	- беседа; - оцветяване; - използва аудио-визуална техника; - подпомага получаването на информация от произведения на изкуството; - използва литературни източници; - използва ролеви игри; - организира посещение на центъра „Знаме на мира” в София.

			темата за децата от различни раси и етноси, обичаите им и мира.		
	<p><u>МОДУЛ 2</u></p> <p>Духовността като фактор за оцеляването на българите</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>-Знае, че българската държава е оцеляла през вековете благодарение на традициите си.</p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>- Ролята на вярата, езика, книжнината и образованието за оцеляване на българите в годините на робството.</p> <p>- Културни постижения през Възраждането.</p> <p>- Световноизвестни български личности и творци от 20-ти век насам.</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Знае ролята на езика, религията и традициите за съхраняване и развитие на българския народ;</p> <p>- Знае имена и факти от живота на световно известни български творци;</p> <p>- Знае кога българите</p>	<p>- Разказва с помощ по картини за бита, делниците и празниците на българите по време на робството;</p> <p>- Разпознава портретите на Паисий Хилендарски, Петър Берон, Васил Априлов, Неофит Бозвели и Иларион Макариополски;</p> <p>- С помощ разказва за извършеното от тях;</p> <p>- Разпознава и посочва портретите</p>	<p>- ориентира се;</p> <p>- наблюдава;</p> <p>- общува;</p> <p>- работи с историческа карта;</p> <p>- работи със снимков материал.</p>	<p>- беседа;</p> <p>- използва аудио-визуална техника;</p> <p>- оцветяване;</p> <p>- извличане на историческа информация от произведение на изкуството;</p> <p>- използване на литературни източници;</p> <p>- екскурзия до места, свързани с живота и дейността на посочените личности.</p>

		празнуват своя национален празник.	на Васил Левски и Христо Ботев; - Разказва факти за живота на световно изявени български личности и творци.		
	<p><u>МОДУЛ 3</u></p> <p>Дни на възход и падения в българската история</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>Познава причините, довели до съзидание и разрушение на държавността на българите.</p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>- Разпадане на могъщата Кубратова държава след разделянето на синовете на хан Кубрат.</p> <p>- Отслабване на държавата по време на цар Петър и падане под византийска власт.</p> <p>- Възстановяване на българската държава чрез съвместните действия на братята боляри Асен и Петър и българското население.</p> <p>- Отцепване на български боляри, отслабване на държавата и падането и под</p>	<p>- Разказва, с помощ, за държавата на хан Кубрат /Легендата за снопа с пръчки/ и съдбата на разделените му синове;</p> <p>- Посочва най-съществените причини за падането на България под византийска власт;</p> <p>- Разказва за делото на болярите Асен и Петър /Легендата за обещаната им от Св. Димитър от Солун</p>	<p>-ориентира се;</p> <p>- наблюдава;</p> <p>-общува;</p> <p>- разграничава;</p> <p>- открива информация в Интернет.</p>	<p>- беседа;</p> <p>- използва аудио-визуална техника;</p> <p>- оцветяване;</p> <p>- дидактични игри;</p> <p>- подпомага извличане на историческа информация от произведение на изкуството;</p> <p>- подпомага използване на литературни източници;</p> <p>- организира екскурзия до</p>

	<p>османско робство.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Съдбата на покорените. - Освобождаване на българските земи от турско робство с обединените усилия на Русия, българския народ и други чуждестранни доброволци. <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае важни събития от управлението на владетелите; - Знае причините, довели до изчезването на България от картата на света; - Знае кога и как възниква Османската империя; - Познава живота на българите в пределите на Византийската и Османската империя; - Знае как и с помощта на кого се е освободила 	<p>помощ/;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Посочва основни причини за падането на България под турска власт; - Разпознава и разграничава образите на османските турци и българските хайдути; <p>Сравнява по основни белези двете основни религии - християнство и ислям;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Разказва с помощ за живота на поробеното българско население; - С помощ разбира смисъла на израза “Съединението прави силата”; 	<p>паметник, свързан с Освобождението;</p> <ul style="list-style-type: none"> - подпомага работа с ИКТ.
--	---	---	--

		България.	- Разказва с помощ по картини за освобождението; - Разпознава на картинка /снимка/ паметника на Шипка и го свързва с Руско-турската освободителна война.		
Ядро: <u>Граждани на света</u>	<u>МОДУЛ 1</u> Национални празници на Република България <u>Очаквани резултати:</u> Познава националните празници на Република България	<u>ТЕМИ</u> - Защо празнуват хората? - Видове празници - Официални празници: - 3 март - национален празник на България - 6 май - 24 май Християнски празници /битови/: - Рождество Христово. - Възкресение Христово. Обичаи:	- Разпознава и разграничава изучаваните празници; - Свързва дадения празник с подходяща картинка; - Изпълнява ритуали, свързани с християнските празници.	- ориентира се; - наблюдава; - разпознава; - общува.	- беседа; - оцветяване; - организира посещение на паметници, свързани с празниците; - използва видеотехника; - използва ролеви игри.

		<ul style="list-style-type: none"> - Коледуване. - Лазаруване. <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Знае, че в основата на всеки празник стои някакво важно събитие или личност; - Прави разлика между официални и християнски /битови/ празници; - Познава събитията, свързани с изучаваните национални и християнски празници; - Познава обичаите, свързани с изучаваните християнски празници. 			
	<p><u>МОДУЛ 2</u></p> <p>Гражданин на Република България</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>-Разбира ролята на „човешките права”</p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Население на Република България - демографски срив или бум. - Гражданин на Република България. - Права и задължения на 	<ul style="list-style-type: none"> - Изброява причините, които водят до промяна в броя на населението на една страна; - Разпознава различни видове 	<ul style="list-style-type: none"> - наблюдава; - общува; - ориентира се; - разграничава. 	<ul style="list-style-type: none"> - беседа; - организира посещение на общината, полицията, съда, социални грижи и др. по избор.

	<p>като основа на демократичното общество.</p>	<p>българския гражданин /равенство, върховенство на закона/.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Собствена стойност и лична отговорност. - Органи и институции, които защитават правата ни. - Как Конституцията и Хартата за защита правата на човека запазват принципите на демокрация. <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Познава причините, които влияят върху броя на населението на една страна; - Знае какво означава понятието „гражданин на Република България”; - Знае основните права и задължения на българския гражданин; - Приема себе си като личност, която има права и 	<p>лични документи на българския гражданин;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Разпознава Конституцията като основен закон на България; - Познава Хартата за правата на човека; - Изброява основни човешки права и задължения; - Знае към кого да се обърне за защита на тези права. 		
--	--	---	--	--	--

		<p>отговорности;</p> <p>- Знае коя институция и при какви случаи защитава човешките права;</p> <p>- Познава важни моменти от Конституцията на Република България и Хартата за правата на човека.</p>			
	<p><u>МОДУЛ 3</u></p> <p>Държавни институции в Република България</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>- Познава демократичните институции на Република България</p>	<p><u>ТЕМИ</u></p> <p>- Същност и принципи на демокрацията.</p> <p>- Ролята на Президента на Република България за опазване на демокрацията.</p> <p>- Народното събрание - законодателен орган на Република България.</p> <p>- Отговорности на Правителството.</p> <p>- Ролята на месната власт за самоуправлението на общините.</p> <p>- Гражданското общество -</p>	<p>- Изброява основни държавни институции и посочва разликата между тях;</p> <p>- Разпознава сградата на Народното събрание, Министерския съвет и Президентството;</p> <p>- Описва отговорностите на Правителството /например за защита правата на</p>	<p>- наблюдава;</p> <p>- общува;</p> <p>- ориентира се;</p> <p>- разпознава;</p> <p>- разграничава;</p> <p>- наименува.</p>	<p>- беседа;</p> <p>- организира посещение на местната администрация;</p> <p>- организира екскурзия до гр. София с цел наблюдение на държавните институции;</p> <p>- Използва визуална техника.</p>

		<p>коректив на управлението.</p> <p><u>Очаквани резултати:</u></p> <p>-Обяснява какво е това „демокрация” и изброява нейни основни принципи;</p> <p>-Има знания за органите на държавна и местна власт;</p> <p>- Има знания за функциите, които изпълняват.</p>	<p>гражданите,</p> <p>изграждане и финансиране на училища, болници и т. н./;</p> <p>- Познава районното кметство, може да се ориентира при нужда;</p> <p>- Познава настоящия президент, председателя на Народното събрание и министър-председателя на РБългария.</p>		
--	--	--	--	--	--

V. Специфични форми и методи за оценяване на постиженията на ученика

Оценяването на постиженията на учениците се осъществява с помощта на различни форми на проверка на знанията и уменията: наблюдение /на ученика в различни ситуации; на речта – влияе ли се от средата, от участниците в ситуацията; в структурирана и в неструктурирана среда; умения за социална употреба на езика/; оценяване способността на ученика да се справя с помощ; оценяване активността на ученика при взаимодействието му с учителя.

Посочените форми и методи на оценяване са само предложения, основани на образователни теории и технологии и на добрата педагогическа практика. В този смисъл те имат препоръчителен характер.

Регистриране постиженията на учениците:

За първия модул

Целите, задачите и приоритетите, включени в учебната програма, засягат предимно различни сфери на развитие: моторика, общуване, познавателни процеси и т.н., но и успеваемостта на учениците се интерпретира от гледна точка на същите сфери:

1. Ученикът проявява дисциплинираност и последователност в работата си.
2. Ученикът търси подкрепата на учителя.
3. Ученикът изразява вербално /невербално/, че съответното съдържание му е познато.
4. Ученикът разпознава личности и по възможност произнася имената им.
5. Ученикът демонстрира постижения като участва в игри.

За втория модул

1. Ученикът търси подкрепата на учителя.
2. Ученикът назовава/разпознава познати имена, обекти.
3. Ученикът вярно сортира по зададени критерии нагледни материали.
4. Ученикът използва някои специфични термини и понятия.

За третия модул

1. Ученикът използва някои специфични термини и понятия.
2. Ученикът обяснява/дава пример – за явление или процес от природната или обществената среда.
3. Ученикът изразява мнение по зададен въпрос.

VI. Общи методически указания по прилагането на учебната програма, предназначени за учители

Настоящата учебна програма определя рамката на учебния предмет „Човекът и обществото”, който е интегративен между учебните предмети „Роден край”, „Човекът и обществото”, „История и цивилизация” и „География и икономика”. Преподаването на темите е свързано с формирането на първоначални представи за обществената и природната среда. Те се формират на основата на проведени наблюдения, практически занятия, ролеви и дидактични игри, използването на природни материали. Учениците се включват в разнообразни дейности – наблюдават, ориентират се, рисуват, оцветяват, моделират, използват различни аудиовизуални средства.

Освен основните организационни форми на обучение – урок и екскурзия, позволяващи да се разгърне фронталното обучение, приложение в обучението намират и различни форми за диференциране и индивидуализиране на обучението. Създават се предпоставки за практическо приложение на знанията, което улеснява формирането на познавателни, практически и комуникативни умения.

В програмата са посочени глобалните теми, очакваните резултати, уменията и компетентностите, които трябва да придобие всеки ученик в зависимост от индивидуалните си потребности и възможности. Това дава възможност на педагозите сами да разработват, усъвършенстват и експериментират с варианти на методики за преподаване и адекватен отклик на промените. Педагозите могат да прилагат гъвкав подход и да адаптират темите в зависимост от спецификата в развитието на конкретния ученик при разработване на индивидуалната му програма.

Темите могат да бъдат разглеждани и групирани в различна последователност на основата на сезонния принцип или на базата на други педагогически или дидактически съображения.

Програмата допуска алтернативни форми и средства за общуване както при преподаването, така и при оценяването на знанията на учениците.